

Plagiranje kao oblik akademke nečestitosti

Muselinović, Silvija

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:131:422926>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-18**

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
University of Zagreb
Faculty of Humanities
and Social Sciences

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA INFORMACIJSKE I KOMUNIKACIJSKE ZNANOSTI
Ak. god. 2020./2021.

Silvija Muselinović

**Plagiranje kao oblik akademke nečestitosti: stavovi
studenta**

Završni rad

Mentor: dr. sc. Ivana Hebrang Grgić, izv. prof.

Zagreb, lipanj 2021.

Izjava o akademskoj čestitosti

Izjavljujem da je ovaj rad rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na istraživanjima te objavljenoj i citiranoj literaturi. Izjavljujem da nijedan dio rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz necitiranog rada, te da nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio rada nije korišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

(potpis)

Sadržaj

Sadržaj.....	ii
1. Uvod.....	1
2. Autorstvo.....	2
2.1. Kriteriji za utvrđivanje autorstva.....	2
2.2. Vrste neetičkih autorstva.....	3
2.3. Citiranje.....	3
3. Plagiranje.....	5
3.1. Definicija plagiranja.....	5
3.2. Načini plagiranja.....	5
3.3. Samoplagiranje.....	6
3.4. Nesvjesno plagiranje.....	6
3.5. Tehnološki razvoj i otkrivanje plagijata.....	7
3.5.1. Otkrivanje plagijata.....	7
3.5.2. Programi za otkrivanje plagijata.....	8
4. Studenti i plagiranje.....	10
4.1. Uzroci plagiranja.....	10
4.2. Sprječavanje plagijata u studentskim radovima.....	11
4.3. Pregled dosadašnjih istraživanja.....	13
4.3.1. Stavovi studenata korisnika NSK o plagiranju.....	13
4.3.2. Percepcija nastavnika Sveučilišta u Dubrovniku.....	13
4.3.3. Podučavanje o plagiranju u visokoškolskom okruženju.....	14
4.3.4. Studenti informacijskih znanosti i plagiranje u umreženom okruženju.....	15
5. Odnos studenata prema plagiranju i pisanju seminarskih radova – anketa.....	16
5.1. Cilj i pretpostavke.....	16
5.2. Metodologija i uzorak.....	16

5.3. Rezultati i rasprava.....	16
5.4. Zaključak istraživanja	21
6. Zaključak.....	22
7. Literatura.....	23
Sažetak	26
Summary	27

1. Uvod

Plagiranje je, iako ne bi trebala biti, nerijetka pojava unutar akademske zajednice. Stvaranje plagijata smatra se neetičnim i protivi se akademskoj čestitosti. Članovi akademske zajednice, ali i društva općenito, dijele mišljenje o plagiranju kao nemoralnom i nečasnom činu. Ako se otkrije plagijat, autor može biti sankcioniran te čak i isključen iz akademske zajednice.

Studenti, iako upoznati s pojmom intelektualnog vlasništva i autorskog prava, ponekad se, iz različitih razloga, odlučuju na plagiranje. No, valja spomenuti da plagiranje može biti kako svjesno, tako i nesvjesno. Ponekad se i s namjerom priznavanja zasluga autoru, u nedostatku znanja i vještina citiranja, može stvoriti plagijat. Također se postavlja pitanje je li i u kojoj mjeri tehnološki napredak i razvoj interneta, koji je omogućio veliku i brzu pristupačnost izvorima, utjecao na broj stvaranja plagijata.

U radu je pobliže opisan pojam i načini plagiranja te važnost poštovanja intelektualnog vlasništva i autorskog prava. Nadalje, navedeni su mogući uzroci plagiranja u akademskom okruženju koji su popraćeni rezultatima istraživanja o stavovima studenata i nastavnika prema plagiranju. Osim već objavljenih znanstvenih istraživanja, rad predstavlja i rezultate vlastite *online* ankete studenata vezane za plagiranje i pisanje seminarskih radova. Uz to, naglašava se pojam akademske čestitosti, kao i njegova povreda, te se razmatraju mogućnosti i prijedlozi sa svrhom smanjivanja i sprječavanja plagijata.

2. Autorstvo

Suglasno *Zakonu o autorskom pravu i srodnim pravima* autor nekog djela je fizička osoba koja je stvorila autorsko djelo, odnosno originalnu intelektualnu tvorevinu iz književnoga, znanstvenog i umjetničkog područja koja ima individualni karakter, bez obzira na način i oblik izražavanja, vrstu, vrijednost ili namjenu. U autorska djela ubrajaju se: „jezična djela (pisana djela, govorna djela, računalni programi), glazbena djela, s riječima ili bez riječi, dramska i dramsko-glazbena djela, koreografska i pantomimska djela, djela likovne umjetnosti (s područja slikarstva, kiparstva i grafike), bez obzira na materijal od kojega su načinjena, te ostala djela likovnih umjetnosti, djela arhitekture, djela primijenjenih umjetnosti i industrijskog dizajna, fotografska djela i djela proizvedena postupkom sličnim fotografskom, audiovizualna djela (kinematografska djela i djela stvorena na način sličan kinematografskom stvaranju), kartografska djela, prikazi znanstvene ili tehničke prirode kao što su crteži, planovi skice, tablice i dr.“

Dakle, autor je fizička osoba čije je djelo originalno i individualno a autorsko pravo autoru pripada samim činom stvaranja određenog djela. Autorsko djelo može nastati zajedničkim radom više osoba koje se nazivaju koautori ili suautori. Koautorima pripada zajedničko autorsko pravo na stvorenom autorskom djelu, čijim se doprinosima ne može samostalno koristiti (*Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima*, 2003).

2.1. Kriteriji za utvrđivanje autorstva

Autorstvo je vrlo je važan pojam unutar akademske zajednice te podrazumijeva i odgovornost za objavljeni rad. Stoga znanstveni i stručni časopisi izrađuju upute i smjernice autorima, u kojima se jasno objašnjava način utvrđivanja autorstva. Primjer je časopis „*Medicina Fluminensis*“ koji za utvrđivanje autorstva slijedi četiri kriterija ICMJE-a (International Committee of Medical Journal Editors):

- značajan doprinos u osmišljavanju ili oblikovanju djela; ili skupljanju, analizi ili interpretaciji podataka za djelo;
- izrada djela ili kritička revizija važnog intelektualnog sadržaja;
- konačno odobravanje inačice namijenjene objavi;
- suglasnost za prihvaćanje odgovornosti za sve dijelove rukopisa, kako bi se zajamčila mogućnost da sva pitanja vezana uz ispravnost i cjelovitost budu na odgovarajući način istražena i riješena (Ostojić et al., 2017).

Suradnici koji ne ispunjavaju sva četiri kriterija ne bi se trebali navoditi kao autori, njihova imena mogu se navesti u zahvali.

Prema ICMJE-u (2021), primjeri aktivnosti koje (bez drugih doprinosa) ne određuju suradnika kao autora su: nabava financijskih sredstava, opći nadzor istraživačke skupine ili administrativna podrška, pomoć u pisanju, tehničko uređivanje teksta, lektura i korektura.

2.2. Vrste neetičkih autorstva

Ponekad se, unatoč postojećim kriterijima, na radovima navode imena autora koji to nisu zaslužili. Neetička autorstva oblici su plagiranja, a razlikujemo i nekoliko vrsta neetičkih autora koje spominje i Hebrang Grgić (2016) u svojoj knjizi. To su: autori duhovi (engl. ghost authors), autori gosti (engl. guest authors) i počasni autori (engl. honorary authors) ili autori kojima je poklonjeno autorstvo (engl. gift authors).

Autori duhovi je naziv za autore koji su sudjelovali u radu te ispunjavaju sve kriterije autorstva, ali se, iz različitih razloga, ne navode u popisu autora. One autore koji ispunjavaju pojedine, ali ne sve, kriterije za dodjelu autorstva zovemo autori gosti. Autori čije se ime navodi iz interesa ili usluge iako nisu pridonijeli radu nazivaju se počasni autori ili autori kojima je autorstvo poklonjeno.

2.3. Citiranje

Citiranjem i upućivanjem na izvore, osim što poštujemo druge autore i njihov rad, u isto vrijeme i naš osobni rad dobiva na kvaliteti i vrijednosti. Svaki ozbiljan znanstveni rad u krajnjem popisu literature sadrži provjerene i vjerodostojne izvore koji rad čine prihvatljivim i značajnim. Kao što piše Abramova (2011) znanstveni rad se treba temeljiti na rezultatima radova drugih znanstvenika, ali to ne znači doslovno ih kopirati. „Kopiranje tuđeg govori samo o maloj vrijednosti autora i diskreditira ga u očima javnosti.“

U svojem radu o akademskoj čestitosti Jones (2001) nabraja četiri razloga citiranja. Prvi razlog za citiranje izvora su društvene vrijednosti: poštenje, integritet, originalnost i pravo intelektualnog vlasništva. Drugi razlog je pomoći čitateljima da nauče više o određenoj temi, to jest da pomoću referenci pronađu dodatne informacije. Treći razlog je davanje intelektualne osnove i potpore vlastitim razmišljanjima, idejama, analizama, interpretacijama i zaključcima. I na kraju, četvrti razlog za citiranje je pomoći čitatelju odvojiti činjenice od razmišljanja (mišljenja autora rada i mišljenja autora korištenih izvora).

U priručniku o citiranju u digitalnom okruženju objašnjavaju se načini citiranja. Citiranje se može podijeliti na citiranje u širem i citiranje u užem smislu. Citiranje u širem smislu je postupak navođenja izvora korištenih za pisanje vlastitoga rada, a citiranje u užem smislu odnosi se na izravno navođenje teksta i parafraziranje (Hebrang Grgić et al., 2018).

Postoji više stilova citiranja i svaki od njih ima svoja pravila i detaljne upute kojih se treba pridržavati. Primjer su: Oxfordski, Harvardski i Vancouverski stil, APA (American Psychological Association), MLA (American Medical Association) i CMS (Chicago Manual of Style). „Brojne upute i lekcije o raznim načinima i stilovima citiranja napominju da se ispravnim citiranjem korištenih izvora izbjegava plagiranje“ (Hebrang Grgić, 2016).

3. Plagiranje

Stvaranje plagijata nije etički, ali ni zakonski prihvatljiv postupak. Budući da je plagiranje nešto složeniji pojam, s ciljem njegovog opisivanja stvoreno je više definicija, ali sve one u suštini plagijat objašnjavaju kao krađu intelektualnog vlasništva. Pod pojmom plagiranja općenito se podrazumijeva neovlašteno korištenje tuđih riječi, ideja i koncepata bez navođenja izvora iz kojeg su preuzete.

3.1. Definicija plagiranja

Hebrang Grgić (2016) plagiranje objašnjava kao jedan od oblika akademske nečestitosti, to jest kao „neetične postupke prilikom pisanja i/ili objavljivanja rezultata znanstvenih istraživanja“. Autorica spominje i druge definicije: „plagiranje je neovlaštena uporaba tuđeg autorskog vlasništva, ideja, postupaka ili riječi objavljenih u knjigama, časopisima, na mrežnim stranicama ili bilo gdje drugdje, bez navođenja podataka o izvoru“ (Bilić-Zulle et al., 2005). Isto tako: „Neovlašteno prikazivanje tuđeg rada kao vlastitog zapravo je krađa intelektualnog vlasništva i ona predstavlja ozbiljno narušavanje etike objavljivanja znanstvenih radova“ (Kleinert, 2011). Definicija ima više, no sve imaju zajedničku poantu. Svi opisi predstavljaju plagijat kao prezentiranje tuđeg rada bez ikakvog navođenja izvora znanja, to jest kao preuzimanje zasluga za rad neke druge osobe.

U sveučilišnim vodičima o plagiranju ističe se kako se plagiranje ne odnosi isključivo na tekst. Prema Pecorari (2013): „...plagiranje može uključivati veliki raspon vrsta materijala: ideje i riječi, ali i programske kodove ili u stvari organizacijsku strukturu. Ukratko, sve za što se može reći da je originalno, vlasništvo, zamisao posebnog kreatora može se plagirati“. Neki od primjera materijala koji se, osim teksta, mogu plagirati su: matematički modeli i algoritmi, internetske stranice, baze podataka, nacrti, dizajni, dijagrami, grafovi, tablice, crteži, fotografije, umjetnička djela, karte, glazba i prezentacije.

3.2. Načini plagiranja

Osim doslovnog kopiranja tuđeg teksta, plagirati se može i na nekoliko drugih načina. U knjizi o etici za informatičko doba Quinn (2014) navodi nekoliko tipova plagiranja. Plagijat stvaramo ako:

- Kopiramo riječi druge osobe bez stavljanja kopiranog teksta u navodnike i bez navođenja izvora
- Parafraziramo riječi druge osobe bez navođenja izvora

- Inkorporiramo likove ili crteže druge osobe bez navođenja izvora
- Uključimo činjenice koje nisu općepoznate bez navođenja izvora
- Upotrijebimo ideje ili teorije druge osobe bez odavanja priznanja toj osobi

Uz to „plagirati se može i tekst sa stranoga jezika i to tako da se doslovno prevede cijeli rad, bez navođenja izvornih autora i bez njihova znanja i dopuštenja“ (Baždarić et al., 2009).

3.3. Samoplagiranje

Plagiranje se uglavnom veže za nepriznavanje zasluga nekom drugom autoru, međutim postoji i samoplagiranje, odnosno ponavljanje vlastitih ideja i prepisivanje dijelova svojega rada prilikom pisanja nekog drugog, kojeg predstavljamo kao novi. „Plagiranje vlastitih ideja ili preuzimanje već objavljenog teksta jednako je loše kao i plagiranje, ako se već objavljeni radovi ili njihovi dijelovi objavljuju ponovno i pri tome predstavljaju kao izvorni“ (Baždarić et al., 2009). Plagiranje drugih smatra se neetičnim, ali neetičan je i postupak samoplagiranja. Clough (2000) također spominje kako je ponovno korištenje materijala neetično osim ako se ne sažima prethodni rad.

Hebrang Grgić (2016) objašnjava da „samoplagiranje nastaje kad autor ponovo koristi, djelomično ili u cijelosti, vlastite ranije objavljene koncepte, prikaze, rezultate istraživanja ili sl. bez navođenja izvora“. Primjeri samoplagiranja su dvostruko slanje istog rada u različite znanstvene časopise ali i, u slučaju studenata, predavanje istog seminarskog rada na različitim kolegijima. Metoda izbjegavanja samoplagiranja je samocitiranje, koje se ponekad izbjegava jer se često stavlja u negativan kontekst.

3.4. Nesvjesno plagiranje

Pored svih vrsta i načina plagiranja, kako bismo objektivno sagledali situaciju, treba spomenuti i ono nesvjesno. Znanstvenici koji promatraju plagiranje i njegovu problematiku slažu se da se plagiranje protivi etičkim pravilima i da bi u svakom slučaju trebalo biti kažnjivo. No ponekad se radi o nenamjernom postupku. Bez obzira na to što je takvih slučajeva vjerojatno manje nego onih svjesnih, oni svejedno postoje.

Postoji više razloga kojima se pokušava opravdati plagiranje, a „najčešće opravdanje za plagiranje nepoznavanje je i nerazumijevanje samog koncepta akademske čestitosti“ (Hebrang Grgić, 2016). Nepoznavanje etičkih pravila sveučilišta posljedica je nedostatka edukacije. Uzrok nenamjernog plagiranja mogu biti i pogreške u navođenju izvora. U tom slučaju postoji namjera pridavanja zasluga autoru, no zbog neispravnog citiranja stvoren je plagijat. „Ponekad

se autori izvornih radova i navode, ali preuzeti sadržaj nije u navodnicima, pa se stječe dojam da je tekst parafraziran iako je doslovno preuzet, a to jednako tako nije dopušteno“ (Baždarić et al., 2009).

Nesvjesno plagiranje povezano je sa psihologijom pamćenja te se naziva kriptomnezija. Kriptomnezija „označava prisutnost pojava u normalnoj svijesti koje su objektivno sjećanja, ali subjektivno nisu prepoznate kao takve“ (Taylor, 1965). Brown i Murphy (1989) jedni su od autora koji proučavaju problematiku polaganja prava na skrivena sjećanja. Fenomen se javlja kada pojedinac tvrdi da je ideja njegova, ne sjećajući se da joj je ranije bio izložen, a „odnosi se na generiranje riječi, ideje, pjesme ili rješenja problema, s uvjerenjem da je ili potpuno originalna ili barem originalna u sadašnjem kontekstu“.

3.5. Tehnološki razvoj i otkrivanje plagijata

Tehnološki napredak i razvoj interneta nesumnjivo su olakšali mogućnosti za nastanak plagijata. To je, prema Quinnu (2014), postavilo pitanje intelektualnog vlasništva u prvi plan. No, pitanje je u kojoj je mjeri zaista povećan broj stvorenih plagijata. Često se pri čitanju članaka ne zamaramo autorstvom nego preuzimamo sadržaje metodom kopiraj-zalijepi. Internet postaje najvažnijim izvorom za pretraživanje literature, a „"autori" ne odolijevaju iskušenju vrlo jednostavnog kopiranja manjih ili većih dijelova tuđih tekstova“ (Hebrang Grgić, 2016). Isto tako, Bartolac i Petrak (2014) smatraju kako se pogrešno misli da se javno dostupni tekstovi mogu koristiti bez primjerenog referenciranja. Možda je razlog tomu prikaz izvora na ekranu, koji ne doživljavamo kao nešto materijalno, odnosno kao nešto što zaista možemo „uzeti“ od nekog drugog.

S druge strane, zahvaljujući napretku tehnologije, postoje i programi za detekciju plagijata. Baždarić i suradnici (2009) ističu da je računalna tehnologija uvelike olakšala pristup informacijama u znanosti i njihovo neovlašteno preuzimanje, ali je, s druge strane, ta ista tehnologija omogućila razvoj programa koji pronalaze plagirani sadržaj. Međutim, i takva provjera ima nedostataka, na primjer ako se radi o plagiranju radova objavljenih na različitim jezicima.

3.5.1. Otkrivanje plagijata

Uz računalne programe za otkrivanje plagijata koji se razvijaju u današnje vrijeme, postoje i neki znakovi koji mogu otkriti da je student plagirao svoj rad. Prema Cloughu (2000) postoje određeni faktori koji mogu pomoći utvrditi da je riječ o plagiranju:

- Dosljednost u upotrebi vokabulara
- Puntuacija
- Podudarnost s drugim tekstovima
- Pravopisne pogreške
- Sintaksa rečenice
- Korištenje određenih riječi ili fraza
- Dužina rečenica
- Čitljivost teksta
- Nenavođenje svih korištenih reference u popisu literature

Prema navedenom, postoje mnogi pokazatelji koji mogu dovesti u pitanje autorstvo studentskog ili nekog drugog rada. Zadaća nastavnika je da potiču studente te ih upućuju na valjane i pouzdane izvore. Studenti bi, s druge strane, trebali biti dovoljno educirani i osviješteni da mogu stati iza svojeg rada, a ne preuzimati zasluge za nečiji tuđi trud samo kako bi si skratili i olakšali posao.

3.5.2. Programi za otkrivanje plagijata

Programi za prepoznavanje plagiranih radova razvijaju se s ciljem njihovog brzog otkrivanja i sprječavanja. Neki od programa za otkrivanje plagijata su: Plagiarisma, Dupli Checker, Copyscape, SmallSEOTools, PlagTracker, PlagScan, Unicheck, Copyleaks.

U priručniku za citiranje (Hebrang Grgić et al., 2018) spominje se i ukratko opisuje princip rada takvih programa - oni „koriste tehnike dohvaćanja i usporedbe tekstova razvijenih od strane internetskih pretraživača, ali u većini slučajeva koriste prilagođene baze podataka (npr. seminarskih ili završnih radova) kako bi rezultati usporedbe bili što točniji“. Na temelju analize Sveučilišnog računskog centra (2016), u Hrvatskoj se u sustavu znanosti i obrazovanja za otkrivanje plagijata preporučuju alati PlagScan i Urkund. Ti alati nisu besplatni, njihova cijena ovisi o broju korisnika unutar neke ustanove.

Uspostavljanje repozitorija studentskih radova i alati koji provjeravaju već dostupne repozitorije radova jedan je od ključnih elemenata koji utječe na točnost i uspješnost detekcije plagijata. Zahvaljujući tome studenti mogu prije predaje svojih radova provjeriti sličnosti vlastitog s drugim radovima dostupnim u određenoj bazi radova ili na internetu.

Međutim, učinkovitost programa ovisi i o jeziku. Problem se javlja kod plagijata koji su stvoreni prevođenjem s nekog drugog jezika jer ne postoji program koji može raditi višejezične usporedbe i prepoznati takav plagirani sadržaj.

4. Studenti i plagiranje

Iako bi se pri izradi radova na fakultetu trebala u najvećoj mjeri obraćati pažnja na izvore i pridavanje zaslugama onima koji su ih stvorili svojim radom i sposobnostima, plagiranje u studentskim radovima nažalost je nerijetka pojava. Studenti bi trebali biti upoznati s pojmom plagiranja i znati da se takav način rada smatra pogrešnim, da se kritizira te može dovesti do isključenja iz akademske zajednice ili nekih drugih sankcija. Međutim, budući da je moguće plagirati na različite načine, ono se ne može uvijek primijetiti i u potpunosti istražiti. Stvaranje plagijata pri izradi radova na fakultetu promatra se već neko vrijeme te se pokušavaju odrediti razlozi i motivi takvog djelovanja studenata.

4.1. Uzroci plagiranja

Pisanje radova shvaća se kao dodatna obaveza koja zahtijeva mnogo ulaganja truda i vremena. Iz tog razloga se, moguće, pribjegava lakšem rješavanju zadatka, posebice ako je tijekom semestra student dužan napisati više od jednog rada. U nedostatku vremena ili čak volje, odabiru se „prioriteti“, druge obaveze se pomalo zanemaruju i pokušava se naći što brži i efikasniji put do obavljanja zadataka: „...studenti su uglavnom usredotočeni na uspjeh i postignuća, krajnji mentalitet koji im je pomogao da steknu pristup visoko selektivnim institucijama...“ (Blum, 2009) Vrlo je vjerojatno i da studenti ne razmišljaju ili ne pridaju tako veliko značenje samom plagiranju, primjerice pri parafraziranju ili kopiranju manjeg broja rečenica.

Razlozi koji potiču na plagiranje su različiti. Neki od mogućih uzroka studentskog plagiranja navedeni su na mrežnoj stranici WPA (Writing Program Administration, 2003):

- Studenti se mogu bojati neuspjeha ili se boje rizika u vlastitom radu.
- Studenti mogu imati loše vještine organizacije vremena ili mogu loše planirati vrijeme i trud koji su potrebni za pisanje temeljeno na istraživanju i vjeruju da nemaju drugog izbora osim da plagiraju.
- Studenti mogu smatrati tečaj, zadatak, konvencije akademske dokumentacije ili posljedice varanja nevažnim.
- Profesori mogu studentima dati toliko generičke ili ne partikularne zadatke da studenti mogu vjerovati da je njihova potraga za gotovim odgovorima opravdana.
- Predavači i institucije možda neće prijaviti varanje kada se ono dogodi ili možda neće provesti odgovarajuće kazne.

S druge strane, plagiranje može biti rezultat neznanja i neispravnog pokušaja priznavanja autorstva. „Iako ponekad namjerno, postoje mnogi slučajevi kada studenti zapravo nenamjerno plagiraju, jednostavno zato što nisu svjesni kako bi se izvori trebali koristiti u vlastitom radu. Ovaj problem nije ograničen samo na pisani tekst...“ (Clough, 2000).

Također, Blum (2009) spominje i promjenu percepcije studenata, odnosno razliku u predodžbi originalnosti i autentičnosti rada, koja je dosegla svoj vrhunac u 60-im i 70-im godinama prošloga stoljeća. Studenti danas pripadaju kulturi u kojoj je dijeljenje sadržaja normalna pojava te za njih ne postoji čvrsta, nepovrediva veza između riječi i njihova autora.

Sprječavanje plagijata iznimno je važno ne samo za trenutnu situaciju, već i za budućnost osobe koja je naviknuta na takav način rada. Naime, plagiranje studenata dovodi do mogućnosti plagiranja u i daljnjoj znanstvenoj praksi: „Ako već na studiju postignete uspjeh nepoštenim sredstvima, vjerojatno je da ćete to i dalje činiti kao znanstvenik“ (Weber-Wulff i Wohnsdorf, 2006).

Iako se plagiranje na bilo kojem fakultetu, visokom učilištu ili obrazovnoj ustanovi općenito smatra pogrešnim i štetnim, posljedice plagiranja mogu se ponajviše odraziti u određenim profesijama, kao što su poslovi u području medicine i zdravstva, koje mogu izravno utjecati na društvo: „...visok postotak akademskog nepoštenja studenata na medicinskim studijima osobito je zabrinjavajuć, jer je vjerojatnije da će imati izravan i opasan utjecaj na zdravlje i život krajnjih korisnika njihovih usluga (klijenata, pacijenata) kada se jednog dana zaposle“ (Bilić-Zulle, 2006).

4.2. Sprječavanje plagijata u studentskim radovima

Jedan od mogućih načina sprječavanja kopiranja tuđih radova je podizanje svijesti o intelektualnom vlasništvu. Osim toga, pomoću raznih zadataka mogu se usvojiti pravila citiranja i referenciranja na izvore, odnosno ispravnog korištenja informacija, što je karakteristika informacijske pismenosti. Više autora, koji proučavaju problematiku plagiranja, slaže se kako je edukacija, razjašnjavanje postupka pisanja rada i načina citiranja jedna od glavnih mjera kojima se pokušava kontrolirati, odnosno izbjeći plagiranje.

Pojavu plagiranja „...moguće je smanjiti stalnom edukacijom, od najranijeg školovanja, preko visokoškolskog obrazovanja pa do cjeloživotnog učenja“, a razvoj svijesti o važnosti etičkih normi u znanstvenoj komunikaciji treba započeti najkasnije na preddiplomskoj i diplomskoj razini studija (Hebrang Grgić, 2016). „Studente treba podučavati žanrovskim zahtjevima akademskog pisanja. Treba im pokazati kako da rade ono što mi, njihovi profesori, tražimo od

njih“ (Blum, 2009). Isto tako: „Jedna od metoda smanjenja nenamjernog plagiranja je podučavanje studenata ispravnom načinu citiranja i referenciranja na izvore“ (Clough, 2000). Još jedno razmišljanje slično tomu: „Na prvom mjestu mora biti podučavanje. Ne možemo pretpostaviti da naši studenti zaista znaju kako napraviti znanstveni rad“ (Weber-Wulff i Wohnsdorf, 2006).

Pecorari (2013) u knjizi o podučavanju u svrhu izbjegavanja navodi načine i zadatke kojima profesori mogu potaknuti studente na učenje o korištenju izvora. To su: izdvajanje sadržaja iz izvora s točnošću, točno povezivanje sadržaja, signaliziranje orijentacija na sadržaj, identificiranje autora rada, prikupljanje i navođenje bibliografskih podataka, utvrđivanje povezanosti među izvorima, odluka citirati ili parafrazirati, stvaranje citata i parafraza, proces parafraziranja, integriranje vještina korištenja izvora.

Suprotno tomu, Bilić-Zulle (2006) iznosi zaključak da: „značajno smanjenje pojavnosti plagiranja uzrokuje samo jasno upozorenje da će se radovi pregledati objektivnim postupkom za otkrivanje plagiranja (s pomoću računalne programske potpore) te postojanje sustava kažnjavanja...“

Weber-Wulff i Wohnsdorf (2006) smatraju kako je važno da na pojedinim sveučilištima dođe do promjene svijesti i razvoja kulture uzajamnog poštovanja intelektualnog vlasništva. Autorice u svojem članku o borbi protiv plagijata navode kratkoročne i dugoročne strategije koje bi trebale pomoći pri njegovom sprječavanju. Kao kratkoročne strategije navode se edukacija, najavljivanje provjere dijelova ocijenjenih radova, nove teme i načini dokazivanja postignuća. S druge strane, pod dugoročne strategije ubraja se izrađivanje jasnih smjernica za izradu znanstvenog rada te izrada propisa koji definiraju plagijat i utvrđuju posljedice i kazne takvog djelovanja.

Možda se čini da se plagiranje ne može sasvim izbjeći, no moguće ga je „...smanjiti jasnim pravilima i uputama na razini časopisa, izdavača, ustanova, institucija i udruga, stalnom edukacijom na svim razinama te savjesnim i ispravnim postupcima vrednovanja radova“ (Hebrang Grgić, 2016). Autorica također navodi temeljna pravila kojih bi se trebali pridržavati svi sudionici znanstvene komunikacije i time izbjeći plagiranje. To su: poznavanje etičkih kodeksa i zakona o intelektualnom vlasništvu, temeljito proučavanje uputa autorima, poštovanje pravila citiranja, citiranje kako formalnih, tako i neformalnih izvora (primjer je elektronička pošta), samocitiranje, poštovanje pravila o navođenju referenci, u popisu literature navesti sve izvore koji su korišteni u radu, doslovno citirati dio teksta koji doslovno preuzima

više od šest uzastopnih riječi, tražiti dozvolu autora za preuzimanje grafičkih prikaza, pročitati svaki citirani rad (ne oslanjati se na sekundarne izvore i sažetke), koristiti sustave za prepoznavanje plagiranja.

4.3. Pregled dosadašnjih istraživanja

Do sada su iznesene pretpostavke zbog kojih studenti pribjegavaju postupku plagiranja, ali na tu temu rađena su i istraživanja, pa postoje i konkretni odgovori i stavovi studenata - kako se odnose prema pitanju etičnosti, jesu li ikada svjesno plagirali rad i što misle o kažnjavanju takvog postupka, ukoliko se on dokaže.

4.3.1. Stavovi studenata korisnika NSK o plagiranju

Majstorović (2016) je ispitala stavove studenata korisnika Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu prema plagiranju i javnoj objavi ocjenskih radova. Uzorak od 217 studenata odgovarao je na 14 pitanja ankete. Studenti su pripadnici sveučilišta u Zagrebu, a najviše ih pohađa Pravni (47 %) i Ekonomski fakultet (10 %). Najviše studenata bilo je na drugoj (27 %) i trećoj godini studija (23 %).

Prema rezultatima, ne postoje studenti koji se uopće ne slažu s činjenicom da je plagiranje nepošteno, drugim riječima niti jedan student se ne slaže s izjavom da je plagiranje pošten način stvaranja rada. Većina ispitanika izjasnila se kako plagiranje smatra u potpunosti nepoštenim (77 %), a isti ti ispitanici, točnije njih 53 % smatra da bi svako plagiranje trebalo biti sankcionirano. „Ta razlika kao i podatak da 37 posto studenata navodi da se tek djelomično slaže s tvrdnjom da svako plagiranje treba biti sankcionirano ukazuje na njihovu potrebu razlikovanja između namjernog i nenamjernog plagiranja, a shodno tome i različitom načinu sankcioniranja“ (Majstorović, 2016).

Premda se većina ispitanih studenata slaže s određivanjem plagijata kao oblika nečasnog ponašanja, više od polovice ispitanika (58 %), priznalo je kako su barem jedanput ili više puta kopirali nekoliko rečenica bez navođenja izvora, a vrlo malo je onih koji su kopirali cijeli rad. To pokazuje da ispitanici različito doživljavaju pojam plagiranja. Uz pitanja o plagiranju, veliki postotak ispitanih studenata (81 %) nije pročitao Etički kodeks Sveučilišta u Zagrebu.

4.3.2. Percepcija nastavnika Sveučilišta u Dubrovniku

Fjorović (2018) u svrhu istraživanja percepcije nastavnika provodi anketu među nastavnicima Sveučilišta u Dubrovniku 2011. godine na temu etičkog ponašanja studenata, točnije koliko

često studenti prepisuju i plagiraju svoje radove. Prema mišljenju nastavnika, studenti konstantno krše pravila čestitosti.

U anketi su sudjelovala 34 nastavnika na trima Odjelima Sveučilišta u Dubrovniku, 20 je osoba ženskog, 14 muškog spola. Općenito se pokazalo da predavači misle kako su studenti danas manje etični nego prije, da nerijetko varaju na ispitima i plagiraju svoje radove. U svojem radu Fjorović (2018) iznosi ideju stvaranja posebnog Etičkog kodeksa za studente koji bi trebao podići svijest i odgovornost.

Neka od pitanja ankete su: „Primjećujete li razliku u poimanju pojma etičnosti kod studenata prije nekoliko godina i sada?“ te „Koliko se često, kod svojih studenata, susrećete s plagiranjem ili krivotvorenjem radova ili dijelova radova drugih osoba, te iznošenjem ideja drugih osoba kao vlastitih?“ Na prvo pitanje 53 % ispitanika odgovorilo je potvrdno, od čega je 70 % nastavnika ženskog spola. Na drugo pitanje o učestalosti susretanja s plagijatima 50 % ispitanih nastavnika odgovorilo je sa „često“, a njih 38 % rijetko.

Na slučajeve plagiranja moguće je, naravno, naići svugdje u svijetu, ali školstvo u pojedinim državama ima strože sankcije i općenito negativniji stav prema kopiranju. „Uz SAD, u Velikoj Britaniji, te u brojnim drugim “razvijenim” zemljama, kod samih studenata vrlo razvijena svijest da je prepisivanje (ovdje se misli na prepisivanje i na provjerama znanja, te u seminarskim, diplomskim, te magistarskim radovima) oblik varanja“ (Fjorović, 2018).

Kao što se može zaključiti iz anketiranja o plagiranju, studenti imaju različiti stav i različito poimanje plagiranja. Sam pojam percipiraju kao moralno pogrešan, međutim ne smatraju da bi svako plagiranje trebalo biti kažnjeno. Drugim riječima, polaznici visokih učilišta imaju određenu granicu, prelaskom koje postupak tumače kao plagiranje.

4.3.3. Podučavanje o plagiranju u visokoškolskom okruženju

Nešto drugačije istraživanje provela je Hebrang Grgić (2018) na temu plagiranja na Sveučilištu u Zagrebu. Cilj je bio ispitati kako fakulteti podučavaju svoje studente o plagiranju. Prvi dio istraživanja bavi se analizom Sveučilišnog etičkog kodeksa, kako bi se otkrilo spominju li se teme o plagiranju, te analizom mrežnih stranica fakulteta, kako bi se utvrdilo preporučuju li etički kodeks Sveučilišta i/ili objavljuju li vlastite smjernice. U drugom dijelu analizirani su svi dostupni programi na mrežnim stranicama fakulteta (od ukupno 310 programa dostupno ih je bilo 245).

Sedamnaest fakulteta na svojoj mrežnoj stranici ima objavljen Sveučilišni etički kodeks, dok ga deset fakulteta preporučuje samo spominjanjem. Tri fakulteta ne spominju ni kodeks ni bilo koji sličan dokument, a deset fakulteta ima vlastiti etički kodeks.

Rad polazi od ideje da se studente o plagiranju ne može educirati isključivo putem etičkih kodeksa, pa se ističe potreba za uvođenjem tečajeva o etici i plagiranju u studijske programe. Analiza je pokazala da 10,6 % programa na Sveučilištu u Zagrebu ima kolegije koji spominju plagiranje i srodne teme. Nakon pregledavanja nastavnih planova, ispostavilo se da je petnaest od tih 23 kolegija obvezno, što znači da su kolegiji o plagiranju obvezni na tek 6,2 % studijskih programa Sveučilišta u Zagrebu. Kao rješenje, dok se odgovarajući programi ne razviju i uvedu na fakultete, za stjecanje osnovnih znanja predlažu se besplatni mrežni tečajevi.

4.3.4. Studenti informacijskih znanosti i plagiranje u umreženom okruženju

Svrha istraživanja Hebrang Grgić (2017) bila je saznati stupanj znanja o plagiranju i problemima autorstva među studentima knjižničarske i informacijske znanosti (LIS). Pretpostavke su bile: studenti znaju da je plagiranje neetično ponašanje, ali nisu sigurni što je točno plagiranje; postoje studenti koji plagiraju, ali su u manjini; studenti nisu sigurni kako se određuje autorstvo; studenti uče o etičkim problemima na razini višeg obrazovanja. Ispitanih 57 studenata diplomskog studija informacijskih znanosti odgovaralo je anonimno na 20 pitanja *online* ankete.

Odgovori ispitanika pokazali su kako studenti najviše o plagiranju naučili na fakultetu, točnije na preddiplomskom studiju. Etička pismenost opisuje se kao važan dio informacijske pismenosti, za koju nije dovoljno znati samo pronalaziti i procjenjivati informacije, nego ih i koristiti na pravi način, bez kršenja bilo čijih osnovnih prava. Nedostatak ranijeg obrazovanja smatra se glavnim problemom, te vjerojatnim uzrokom sljedećih rezultata: 19 % studenata je u pripremi rada barem jedanput prezentiralo tuđe riječi, misli i ideje kao svoje; 8 % ispitanika misli da plagiranje ponekad može biti etično; 16 % bio je vraćen rad zbog nepravilnog citiranja i navođenja izvora; 86 % studenata ne zna što znači samoplagiranje; 42 % zna barem za jedan slučaj plagiranja svojih kolega; 37 % zna za barem jedan slučaj pogrešnog dodjeljivanja autorstva među svojim kolegama; 5 % ispitanih barem je jednom izostavljeno s popisa autora na radu kojem su autori; dok je 7 % barem jednom navedeno u popisu autora rada kojeg nisu autori.

5. Odnos studenata prema plagiranju i pisanju seminarskih radova – anketa

5.1. Cilj i pretpostavke

Cilj istraživanja bio je utvrditi razmišljanja studenata o plagiranju u teoriji i praksi.

Pretpostavke istraživanja su sljedeće:

- Studenti plagiranje smatraju nepoštenim, no većina ih se barem jedanput koristila tuđim riječima bez navođenja izvora.
- Studenti pisanje seminarskih radova doživljavaju kao dodatnu, često nepotrebnu obavezu.
- Studenti su upoznati sa pravilima citiranja.

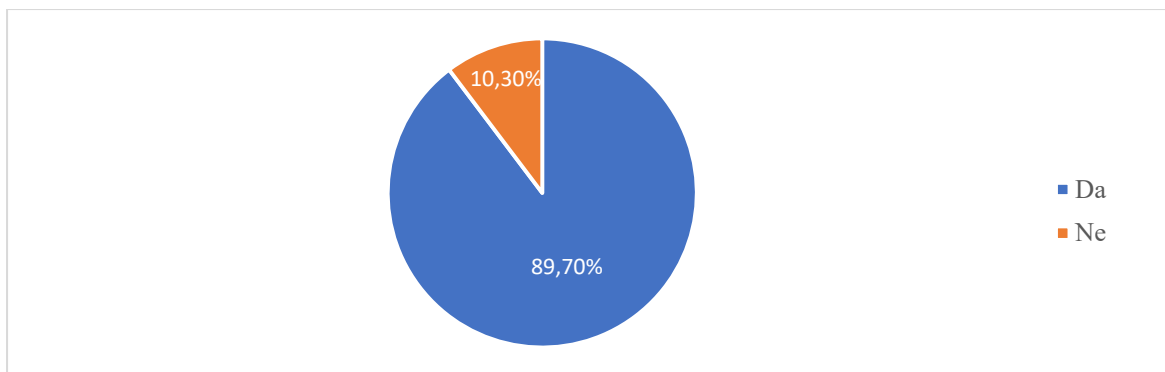
5.2. Metodologija i uzorak

Istraživanje je provedeno od 29. travnja do 15. svibnja 2021. godine u obliku kratke anonimne *online* ankete koja se sastojala od sedam pitanja vezanih za plagiranje, citiranje i pisanje seminarskih radova, a prva dva pitanja odnosila su se na dob i spol studenata. Pitanja ankete bila su zatvorenog tipa, dok je na dva pitanja, uz dvije ponuđene opcije, bilo moguće ponuditi vlastiti odgovor.

U ispunjavanju ankete sudjelovala su 232 studenata sa različitih fakulteta u Zagrebu. Studenti su polaznici: Filozofskog fakulteta, Prirodoslovno-matematičkog fakulteta, Fakulteta elektrotehnike i računarstva, Pravnog, Medicinskog, Prehrambeno-biotehnološkog i Edukacijsko-rehabilitacijskog fakulteta te Tehničkog veleučilišta u Zagrebu. Od 232 ispitana studenta, 92,7 % ima između 19 i 24 godine, a anketu je ispunilo više studentica nego studenata, u omjeru 66,8 : 33,2, ili konkretno 155 studentica i 77 studenata.

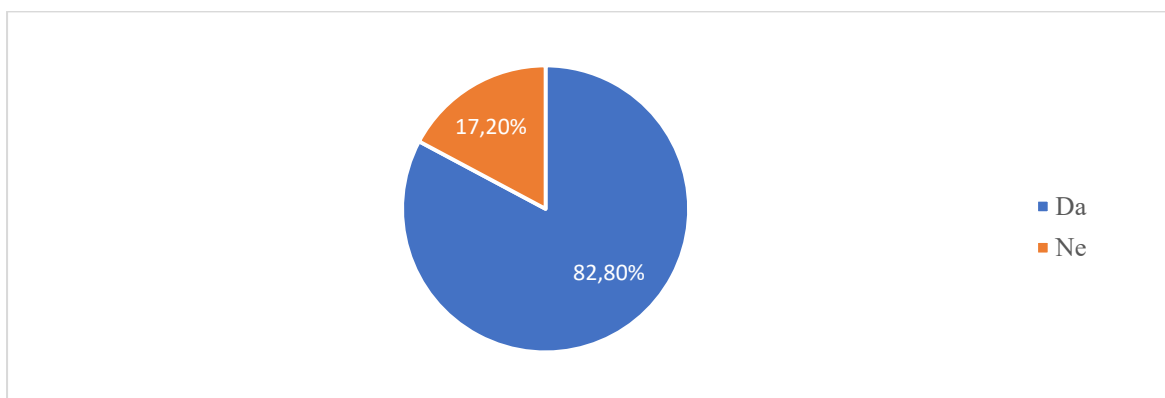
5.3. Rezultati i rasprava

Prvo pitanje, odnosno izjava, na koje su studenti mogli odgovoriti sa *da* ili *ne* glasilu je: *Plagiranje smatram moralno pogrešnim*. Ovdje je, očekivano, potvrđeno mišljenje kako studenti postupak plagiranja općenito smatraju nepoštenim te je, kao što je vidljivo iz Grafa 1, njih 89,7 % odgovorilo sa „da“ i složilo s izjavom, dok je 10,3 % izabralo odgovor „ne“. Odgovor ne ponudilo je 15 % od ukupnog broja ispitanih studenata i 7 % studentica.

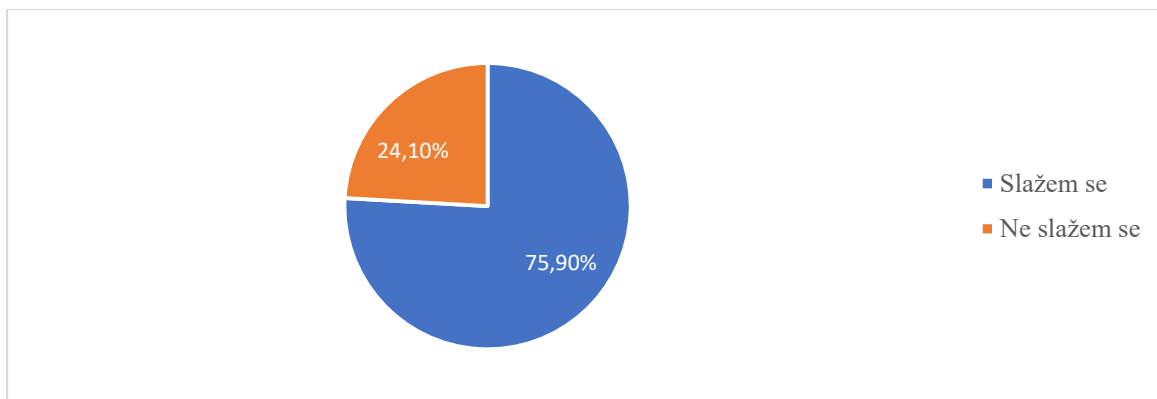
Graf 1 – plagiranje kao moralno pogrešno

Druga izjava, također s ponuđenim odgovorima *da / ne*, bila je: *Mislim da je plagiranje veliki problem prisutan unutar akademske zajednice*. Graf 2 prikazuje da je sa „da“ odgovorilo je 82,8 % studenata, dok se za „ne“ odlučilo njih 17,2 %.

Graf 2 – plagiranje kao problem akademske zajednice

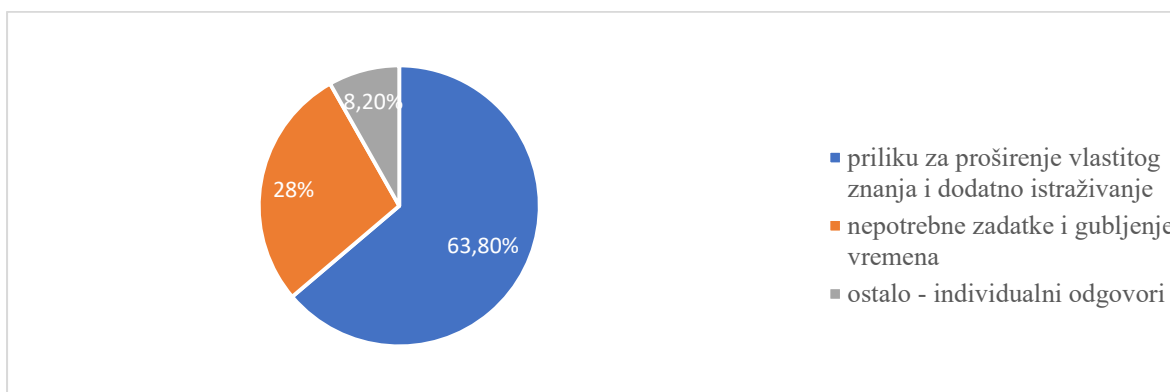
Treće postavljeno pitanje bilo je: *Plagiranje znanstvenih, stručnih, seminarskih i drugih radova trebalo bi se kažnjavati*. Studenti su se opet mogli izjasniti uz dvije ponuđene opcije - *da* ili *ne*. Kao i u prethodna dva pitanja, većina studenata, njih 75,9 %, ponudila je potvrđan odgovor, odnosno izabralo je opciju „slažem se“, a preostalih 24,1 % ne slaže se s danom tvrdnjom, što se može iščitati iz Grafa 3.

Graf 3 – kažnjavanje plagiranja

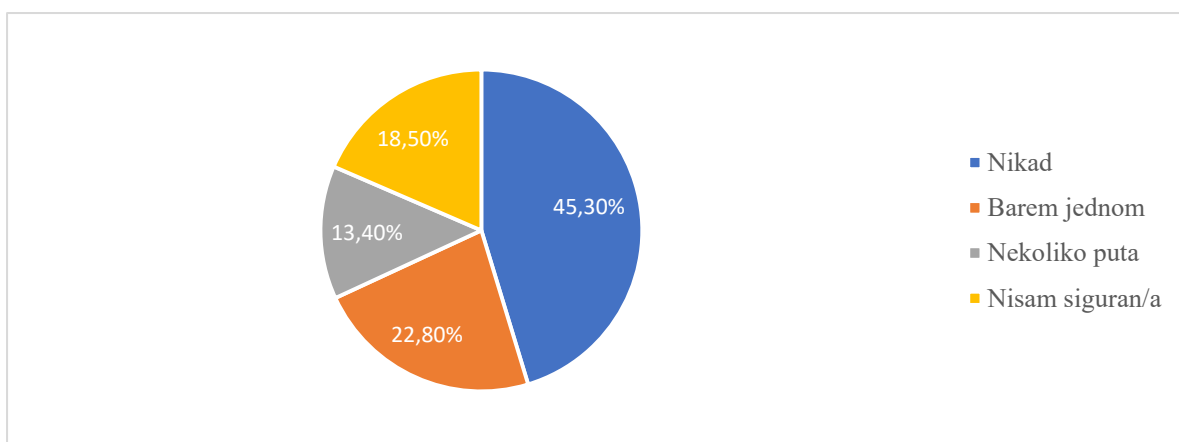
Četvrto pitanje postavljeno je kao rečenica koju treba nadopuniti: *Seminarske radove doživljavam kao:...* Uz dva moguća ponuđena odgovora, koji su glasili: *priliku za proširenje vlastitog znanja i dodatno istraživanje* ili *nepotrebne zadatke i gubljenje vremena* studenti imali na raspolaganju ponuditi i vlastiti odgovor. Iz Grafa 4 vidljivo je kako 63,8 % ispitanika seminarske radove smatra prilikom za proširenje vlastitog znanja i dodatno istraživanje, dok njih 28 % misli da su seminarski radovi nepotrebni zadaci i gubljenje vremena. Ostalih 8,2 % ponudilo je vlastita razmišljanja i stavove – konkretno, takvih odgovora bilo je 19.

Nekoliko ispitanika ponudilo je slične odgovore, to jest jedni su napisali da njihov stav ovisi o temi, a drugi bi izabrali oba ponuđena odgovora (seminari su obaveza, ali ponekad mogu biti korisni). Bilo je i par odgovora koji su se istaknuli, kao na primjer: seminari su način provjere znanja i truda uloženog u kolegij, seminarski radovi su „reciklaža tuđih misli“, a pisanje referenci nema previše smisla jer prema tome „svaka informacija ikad je plagijat“, iako su neki korisni „većina radova na faksu je gubljenje vremena“. Jedan od ispitanika se u svojem odgovoru osvrnuo i na kriterije, misli da su kriteriji za pisanje seminarskih radova nejasno postavljeni, odnosno da se studentima nedovoljno objašnjava kako napisati kvalitetan rad.

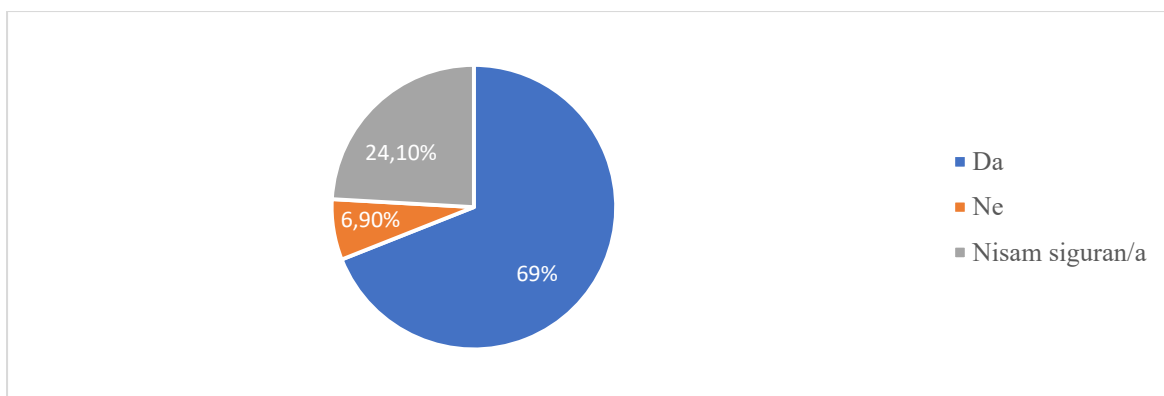
Graf 4 – percepcija seminarskih radova

Nakon toga slijedilo je peto pitanje o plagiranju u seminarskim radovima. Peto pitanje glasilo je: *Prilikom pisanja seminarskog rada preuzeo/la sam dio tuđeg teksta bez navođenja izvora.* U ovom slučaju, studenti koji su ispunjavali anketu imali su na raspolaganju četiri moguća odgovora: *Nikad.*, *Barem jednom.*, *Nekoliko puta.*, *Nisam siguran/a.* Unatoč tomu, što je najmanje zastupljenih odgovora „Nekoliko puta“, oni čine 13,4 %. Manje od polovice studenata, tek njih 45,3 %, je potpuno negiralo izjavu odgovorivši sa „Nikad.“. Onih koji su to učinili barem jednom ima 22,8 %, a 18,5 % čine oni koji u to nisu sasvim sigurni. Postoci odgovora predočeni su Grafom 5.

Graf 4 – preuzimanje bez navođenja izvora

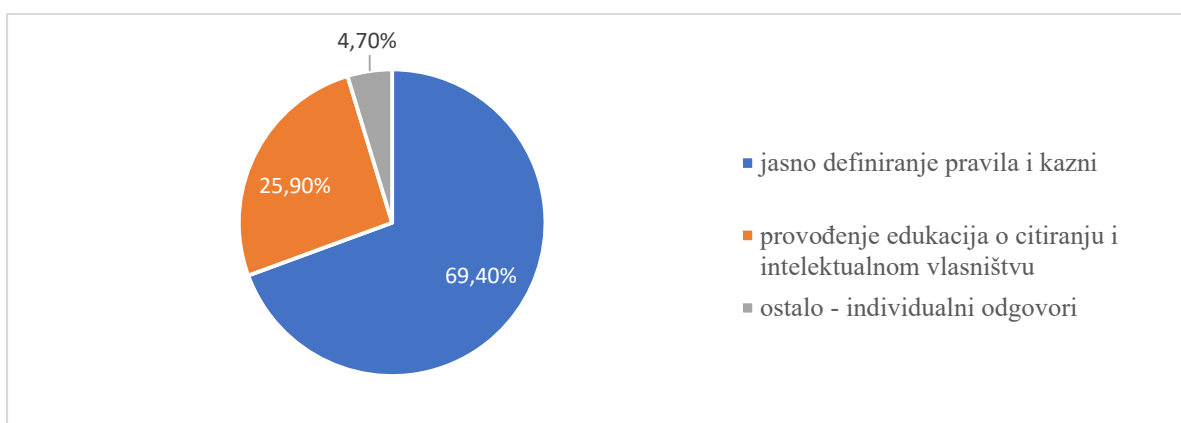
Zatim je slijedilo pitanje o samostalnoj procjeni vještina citiranja: *Znam pravila za ispravno citiranje i navođenje izvora.* Na ovo, šesto pitanje bilo je moguće izabrati jednu od tri mogućnosti: *da*, *ne* i *nisam siguran/a*. Rezultati su prikazani Grafom 6.: najviše studenata odnosno 69 % njih ponudilo je odgovor „da“, odgovor „ne“ izabralo je 6,9 % ispitanika, dok je njih 24,1 % izjavilo kako nisu uvjereni i odabralo odgovor „nisam siguran/a“. Sa ne odgovorilo je 11 % ukupnog broja studenata i 4 % studentica.

Graf 6 – procjena vještina citiranja

Za kraj, sedmo pitanje je, kao i četvrto, postavljeno u obliku nepotpune rečenice: *Učinkovita metoda sprječavanja plagiranja je: ...* Ovdje se također osim dva ponuđena odgovora, koji su glasili: *jasno definiranje pravila i kazni* i *provođenje edukacija o citiranju i intelektualnom vlasništvu* mogao dati i vlastiti. Najveći postotak ili 69,4 % odgovora čini odgovor o „provođenje edukacija o citiranju i intelektualnom vlasništvu“, manje je onih, 25,9 %, koji se zalažu za „jasno definiranje pravila i kazni“, a nekolicina ih je ponudila i vlastite odgovore – takvih je bilo 11 ili 4,7 %.

Među odgovorima ponuđenima samostalno najviše je onih koji smatraju da je rješenje kako provođenje edukacija tako i kažnjavanje. Slično tomu, spominje se provjera, program za provjeru plagiranja te novčane kazne. Graf 7 izražava postotke prema danim odgovorima.

Graf 7 – metoda sprječavanja plagiranja

5.4. Zaključak istraživanja

Analizom rezultata potvrđene su neke pretpostavke postavljene prije samog provođenja ankete. Pretpostavka da studenti u pravilu plagiranje smatraju nepoštenim pokazala se točna. Uz to, studenti su, prema vlastitoj procjeni, većinom upoznati s pravilima citiranja. Pretpostavka da ih se većina barem jednom koristila dijelovima tuđeg rada bez navođenja izvora djelomično je potvrđena, uzmemo li u obzir da je manje od polovice, 45,3 %, ispitanika izričito odgovorilo da to nije učinilo nikad, a ostalih 54,7 % ili je ili nije sigurno. S druge strane, opovrgnuta je pretpostavka o doživljaju seminarskih radova, točnije pokazalo se da najveći postotak studenata koji su rješavali anketu ipak ne doživljava pisanje seminarskih radova kao dodatnu i često nepotrebnu obavezu.

Možemo zaključiti da iako studenti većinom dijele mišljenje o nečasnosti plagiranja, ono se ipak događa iz različitih razloga (ili imaju previše zadataka, ili te zadatke smatraju nebitnim, ili pak nisu u potpunosti pažljivo proučili pravila za citiranje). To što ih 24,1 % ne misli da bi se plagirati trebali kažnjavati, dijelom možda govori i o nesigurnosti, to jest o već spomenutom nesvjesnom plagiranju i pogreškama pri citiranju. Na kraju, zanimljivo je da veliki broj ispitanika seminarske radove ipak doživljava kao pozitivne zadatke koji doprinose razvoju njihovog znanja i osobnom napretku.

6. Zaključak

Plagiranje je prepoznato kao problem u akademskom okruženju te se oštro osuđuje u svakom pogledu. Plagiranje se potpuno opravdano smatra nepriličnim postupkom unutar akademske zajednice, ali i unutar društva u cijelosti. Ipak, unatoč svim etičkim kodeksima, pravilima i zakonima koji jasno zabranjuju i kritiziraju postupak plagiranja, on nije u potpunosti nestao. Motivi za stvaranje plagijata su različiti, no nijedan od njih ne opravdava krađu tuđih ideja, odnosno tuđeg intelektualnog vlasništva.

Istraživanja opisana u ovom radu pokazala su stav studenata i predavača prema plagiranju. Zabilježeno je kako studenti imaju uglavnom negativan stav prema plagiranju, no isto tako veliki broj se izjasnio kako je barem jednom preuzeo nekoliko rečenica i uklopio ih u svoj rad bez navođenja izvora. Uz to, studenti nisu za isključivo kažnjavanje svakog postupka plagiranja. Naime, preuzimanju ili parafraziranju nekoliko rečenica ne pridaje se velika važnost kada se uzme u obzir opseg cijeloga rada. Osim toga, postoji i plagiranje na nesvjesnoj razini.

S ciljem sprječavanja plagiranja nudi se više vrsta rješenja – od strogih sankcija do različitih oblika edukacija. Osim prikupljanja informacija, važno ih je znati i pravilno iskoristiti. Ukazivanjem na prava autora i poučavanjem o načinima citiranja i stvaranja referenci uči se kako pridati zasluge autorima za njihova istraživanja te se stvaraju navike citiranja. Uz stvaranje navika o citiranju, bitno je i podizanje svijesti da se prepisivanjem i kopiranjem zaista radi o oduzimanju nečega što ne pripada nama. Bez obzira u kojem obliku se izvor nalazi, on pripada intelektualnom vlasništvu svog tvorca.

Ne postoji razlog koji bi plagiranje mogao učiniti prihvatljivim. Svatko bi trebao poštovati tuđi rad i istraživanja te označiti kada se na njih referira. Etički kodeksi sveučilišta postoje i iznimno je važno isticati i upozoravati na nemoralnost i nečestitost plagiranja.

7. Literatura

Abramova, N. Ju. (2011). 'Problema plagiata v naučnyh rabotah', *Naučnaja periodika: problemy i rešenija*, 2(2), str. 25-28. Preuzeto s:

<https://cyberleninka.ru/article/n/problema-plagiata-v-nauchnyh-rabotah> (23. 4. 2021.)

Baždarić, K., Pupovac, V., Bilić-Zulle, L. i Petrovečki, M. (2009). 'Plagiranje kao povreda znanstvene i akademske čestitosti', *Medicina Fluminensis*, 45(2), str. 108-117.

Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/38691> (14. 4. 2021.)

Bilić-Zulle, L. (2006). *Pojavnost i stajališta o prisvajanju autorskoga vlasništva među studentima medicine*. Doktorska disertacija. Sveučilište u Rijeci, Medicinski fakultet.

Preuzeto s: https://bib.irb.hr/datoteka/255574.Bilic-Zulle_disertacija_hr.pdf (30. 4. 2021.)

Blum, S. (2009). 'Academic integrity and student plagiarism: a question of education, not ethics', *The Chronicle of Higher Education*, 55(24). Preuzeto s: <https://bit.ly/3irTfH5> (29. 4. 2021.)

Brown, A. S. i Murphy, D. R. (1989). 'Cryptomnesia: Delineating inadvertent plagiarism', *Journal of experimental psychology: learning, memory and cognition*, 15(3), str. 432–442. Preuzeto s:

<https://warwick.ac.uk/fac/sci/psych/people/fsch/fsch/studentresources/3rdyearprojects/projects/plag2.pdf> (30. 4. 2021.)

Clough, P. (2000). *Plagiarism in natural and programming languages: an overview of current tools and technologies*. Sveučilište u Sheffieldu, Odsjek za informatiku. Preuzeto s: <https://ir.shef.ac.uk/cloughie/papers/plagiarism2000.pdf> (15. 4. 2021.)

Fjorović, A. (2018). 'Etičnost studenata: percepcija nastavnika Sveučilišta u Dubrovniku', *MediAnali*, 12(15), str. 105-121. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/195553> (16.05.2021.)

Hebrang Grgić, I. (2016). *Časopisi i znanstvena komunikacija*. Zagreb : Naklada Ljevak.

Hebrang Grgić, I. (2017). 'LIS students and plagiarism in the networked environment', *MIPRO 2017*. Preuzeto s: <http://darhiv.ffzg.unizg.hr/id/eprint/10897/> (25. 5. 2021.)

Hebrang Grgić, I. (2018). 'Teaching about plagiarism at higher education level' u: Razi, S., Glendinning I. i Foltýnek T. (ur.) *Towards consistency and transparency in academic integrity*. Berlin [et al] : Peter Lang, str. 157-166.

Hebrang Grgić, I., Ivanjko, T., Melinščak Zlodi, I. i Mučnjak, D. (2018). *Citiranje u digitalnom okruženju*. Dostupno na: https://pilot.e-skole.hr/wp-content/uploads/2018/03/Prirucnik_Citiranje-u-digitalnom-okruzenju-1.pdf (26. 5. 2021.)

ICMJE. (2021). *Defining the role of authorship and contributors*. Dostupno na: <http://www.icmje.org/recommendations/browse/roles-and-responsibilities/defining-the-role-of-authors-and-contributors.html> (26. 5. 2021.)

Jones, L. R. (2001). *Academic integrity & academic dishonesty: A handbook about cheating & plagiarism*. Prerađeno i prošireno izdanje. Florida Institute of Technology, Melbourne, Florida. Preuzeto s: <https://repository.lib.fit.edu/bitstream/handle/11141/2601/JonesAcademicIntegrity.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (29. 4. 2021.)

Majstorović, D. (2016). 'Stavovi studenata korisnika Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu o plagiranju i javnoj objavi ocjenskih radova', *Vjesnik bibliotekara Hrvatske*, 59(3-4), str. 131-152. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/187613> (16.05.2021.)

Ostojić, S., Pereza N., Brumini G., Brkljačić, M. i Sorta-Bilajac Turina, I. (2017). 'Upute autorima', *Medicina Fluminensis*. Dostupno na: https://hrcak.srce.hr/upute/upute_autorima_Medicina_Fluminensis.pdf (26. 5. 2021.)

Pecorari, D. (2013). *Teaching to avoid plagiarism: how to promote a good source use*. New York : Open University Press.

Petrak, O. i Bartolac, A. (2014). 'Akademska čestitost studenata zdravstvenih studija', *Croatian Journal of Education*, 16(1), str. 81-117. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/120169> (16.05.2021.)

Quinn, M. J. (2014). *Ethic for the information age*. Šesto izdanje. Boston [et al] : Pearson, str. 495-497.

Taylor, F. K. (1965). 'Cryptomnesia and plagiarism', *The british journal of psychiatry*, 111(11), str. 1111-1118. Preuzeto s: <https://ur.booksc.org/book/35111613/7e6b61> (30. 4. 2021.)

Weber-Wulf, D. i Wohnsdorf, G. (2006). 'Strategien der Plagiatsbekämpfung', *Information - Wissenschaft & Praxis*, 57(2), str. 90-98. Preuzeto s: <https://agrar.uni->

hohenheim.de/fileadmin/einrichtungen/agrар/Studium/Plagiate/strategien_plagiate.pdf

(25. 4. 2021.)

Writing program administration. (2003). *Defining and Avoiding Plagiarism: The WPA Statement on Best Practices*. Dostupno na:

http://wpacouncil.org/aws/CWPA/pt/sd/news_article/272555/_PARENT/layout_details/false (9. 4. 2021.)

Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima. (2003). *Narodne novine*. (NN 167/03, 79/07, 80/11, 125/11, 141/13, 127/14, 62/17, 96/18), čl. 5., 9., 11. Dostupno na:

<https://www.zakon.hr/z/106/Zakon-o-autorskom-pravu-i-srodnim-pravima> (15. 4. 2021.)

Plagiranje kao oblik akademske nečestitosti: stavovi studenata

Sažetak

Sve bržu i jednostavniju dostupnost izvora u današnje vrijeme zahvaljujemo procesu digitalizacije i razvoja interneta, a pri svakodnevnom čitanju, analiziranju i preuzimanju raznih sadržaja često se zanemaruje važna uloga autora. Samim time omogućeno je i lakše stvaranje plagijata, bilo da se radi o svjesnom ili nesvjesnom postupku. Plagijati se kritiziraju ponajviše u akademskom okruženju, gdje se korištenje tuđih riječi, ideja i rada kao vlastitih nedvojbeno smatra neetičnim, odnosno protivi se akademskoj čestitosti. Rad se bavi problematikom plagiranja u studentskim radovima, pitanjem čestitosti i, posljedično, važnosti citiranja. Nadalje, razmatraju se mogući razlozi nastanka plagijata u procesu obrazovanja te načini poučavanja s ciljem njegovog sprječavanja.

Ključne riječi: plagijat, autorstvo, čestitost, citiranje, plagiranje u studentskim radovima

Plagiarism as a form of academic misconduct: students' opinions

Summary

Nowadays, due to the process of digitization and development of the Internet, we have a faster and easier availability of sources, and by our daily reading, analyzing and downloading various contents, the important role of the author is often neglected. This has made the creation of plagiarism easier, whether it is about a conscious or an unconscious procedure. Plagiarism is most of all being criticized in the academic community, where the use of other people's words, ideas and work as one's own is undoubtedly considered unethical, i.e. it is opposed to academic integrity. The paper discusses the problem of plagiarism in student papers, the question of honesty and, consequently, the importance of citation. Furthermore, the possible reasons for the occurrence of plagiarism in the educational process and ways of teaching in order to prevent it are considered.

Key words: plagiarism, authorship, integrity, citation, plagiarism in student work